

Versnel de transitie naar een circulaire economie

Het verbeteren van de circulaire economie van de tech- en maakindustrie in Nederland

FME en haar leden willen bijdragen aan het verlagen van de milieudruk van productie en producten. Dit betekent dat we minder primaire grondstoffen moeten toepassen¹, sturen op waardebehoud van producten en de materiaalkringloop sluiten. De circulaire economie heeft in

Nederland volgens TNO zelfs een reductiepotentieel van 7,2 Mton CO₂². Een circulaire economie zorgt ook voor nieuwe banen, duurzame producten, en minder grondstoffenafhankelijkheid, relevant voor bijvoorbeeld de woningbouw en Tech sector³. Tenslotte draagt een circulaire economie bij aan meer biodiversiteit en het bevorderen van onze leefomgeving.

Circulariteit is méér dan alleen waardebehoud, het is waardecreatie. Nederland staat bekend als voorloper op het gebied van circulaire economie. Innovatieve circulaire projecten geven ons internationaal aanzien en bieden economische mogelijkheden. FME bepleit daarom dat een succesvolle circulaire economie niet alleen bijdraagt aan het behalen van klimaatdoelen, maar ook de concurrentiekracht van Nederlandse bedrijven wereldwijd versterkt.

FME Roept op tot de volgende acties:

- **Maak circulaire businessmodellen sneller rendabel.** Benut de systematiek van bestaande instrumenten zoals de SDE++ regeling om de onrendabele top van circulaire investeringen te dekken. Dit is mogelijk met 100 miljoen, bekostigt uit de middelen van het klimaatbeleid.
- **Versterk strategische autonomie met gericht grondstoffenbeleid.** Geef het Nationaal Materialen Observatorium budget en opdracht om bedrijven actief te ondersteunen bij het vroegtijdig signaleren van leveringszekerheidsproblemen en het nemen van maatregelen.
- **Koppel het NPCE aan de grondstoffenstrategie.** Integreer de nationale grondstoffenstrategie met het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) en wijs één coördinerend ministerie aan voor beleid, uitvoering en ondersteuning van bedrijven.
- **Maak uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) effectief in de uitvoering.** Bedrijven moeten doelen halen waar ze hun ketenpartners voor nodig hebben. Zorg voor duidelijke kaders en eerlijke verdeling van verantwoordelijkheden voor alle actoren in de keten.
- **Vergroot de vraag naar circulaire producten.** Zet bestaande subsidies (zoals DEI+, EKO, MIA/Vamil) effectiever in en verbeter publieke inkoop via MVI-criteria met meer toezicht en controle achteraf zodat de overheid een substantiële 'launching customer' wordt voor de circulaire economie.
- **Zorg voor een Europees gelijk speelveld.** Nederland staat in de top 3 van Europa qua energiekosten. Een ongelijk speelveld leidt niet tot verduurzaming maar verlies van investeringen en vertrek van bedrijven. Nederland heeft duurzame energie-intensieve bedrijven nodig om de metaalkringloop in Nederland en Noordwest-Europa te sluiten, zonder hoogovens geen metaalrecycling.

¹ Primaire grondstoffen of 'virgin' grondstoffen zijn basismaterialen die voor de eerste keer worden gebruikt in een product, bijvoorbeeld direct na delving of raffinage.

² <https://publications.tno.nl/publication/34638843/vMmAsg/witmond-2021-bijdrage.pdf>

³ <https://www.pbl.nl/publicaties/erkenning-brede-welvaart-circulaire-economie-gedrag-en-beleid>

Focus op de E in CE

Op dit moment is het verdienmodel voor circulaire productie en producten in Nederland vaak nog niet winstgevend. Om producten te repareren of opnieuw te gebruiken zijn er vaak extra handelingen nodig. Arbeid is duur en materiaal relatief goedkoop, met als gevolg dat er nog veel vervanging plaatsvindt waar hergebruik mogelijk is. Het ontwerpen van producten en gebouwen is ook vaak nog steeds gebaseerd op lineaire businessmodellen. Om daadwerkelijk te kunnen overschakelen naar circulaire modellen is er een sterkere businesscase nodig, maar bedrijven kunnen dat niet alleen. FME pleit daarom dat er meer financiële middelen vrijkomen die bedrijven ondersteunen op het gebied van circulair ontwerp, reparatie en refurbishment. Deze extra financiële middelen kunnen worden ingevuld op basis van de SDE++ regeling die de onrendabele top van de investering verlaagt. De motie van Gabriëls uit 2024 zou hiervoor een goede basis kunnen zijn⁴.

Circulaire ketens dragen bij aan strategische autonomie

Kritieke grondstoffen zoals: dysprosium, lithium, germanium en strategische grondstoffen zoals staal, koper en aluminium zijn nodig voor o.a. windmolens, elektrisch vervoer, defensie en hightech equipment. Deze grondstoffen zijn daarom essentieel voor de Nederlandse economie en de energietransitie. Geopolitieke spanning met o.a. China zet de leveringszekerheid van deze kritieke en strategische grondstoffen steeds vaker onder druk, het is belangrijk onze strategische autonomie te vergroten. Het Nationaal Materialen Observatorium (NMO) moet hier met hun expertise een belangrijke rol in krijgen. Het NMO kan inzichtelijk maken door wie en hoe deze materialen in Nederland gebruikt worden, welke risico's Nederlandse bedrijven lopen en hoe deze verlaagd kunnen worden. Het NMO werkt samen met vergelijkbare instanties uit andere EU-landen en is daarmee voor overheid en bedrijfsleven een belangrijke informatiebron⁵. FME zou graag zien dat het NMO ook actief bedrijven mag ondersteunen met het zo vroeg mogelijk signaleren van leveringszekerheid problemen en het nemen van maatregelen. FME vindt het belangrijk dat de overheid voor het NMO structurele financiering ter beschikking stelt met een duur van minimaal 10 jaar.

Koppel het NPCE en de grondstoffen strategie

De transitie richting een volledig circulaire economie en realisatie van de nationale grondstoffenstrategie vraagt om intensieve R&D. De circulaire economie vereist een andere denkwijze waarbij integraal wordt gekeken naar de materialen en de gehele levensduur van een product. FME pleit daarom dat de grondstoffen strategie van de rijksoverheid wordt gekoppeld aan het NPCE. De uitvoering van de circulaire transitie is nu verspreid over verschillende ministeries en overheden. Circulair beleid en uitvoering kan hierdoor onderling verschillen, elkaar overlappen of juist tegenstelling bevatten en onduidelijk zijn voor bedrijven. Hierdoor benutten we beschikbare financiële middelen niet optimaal en verliezen we het vermogen impact te maken en kosten te besparen. Het ministerie van I&W is vooral gericht op het instrument UPV, chemische stoffen beleid en het verbeteren van het NPCE-programma. I&W heeft echter nauwelijks tot geen middelen om bedrijven te ondersteunen bij de transitie naar een circulaire economie. Het ministerie van VRO heeft haar beleid uitsluitend gericht op het

⁴ https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20241010/motie_van_het_lid_gabriels_over_2/document3/f=/vmhifmrosgx4.pdf

⁵ <https://interoperable-europe.ec.europa.eu/collection/iopeu-monitoring/glossary/term/national-interoperability-framework-observatory-nifo>

verduurzamen en circulair maken van de gebouwde omgeving. De ministeries van EZK en KGG zijn gericht op bedrijven en klimaatbeleid. Hier zijn wel middelen om bedrijven te ondersteunen maar enkel voor klimaatbeleid. FME pleit dat één ministerie de circulaire economie gaat coördineren en dat er een goede balans wordt gevonden in het maken van beleid, de uitvoering en het ondersteunen van bedrijven. FME zou het een goede zaak vinden als er voor circulaire businessmodellen een regeling komt die bedrijven door de beruchte Valley of Death helpt bij de implementatie van (nieuwe) circulaire businessmodellen. FME vindt dat er daarvoor jaarlijks tenminste 100 miljoen beschikbaar moet worden gesteld.

Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid UPV als richtlijn

Door producenten verantwoordelijk te maken voor de hele levenscyclus van hun producten, ontstaat er een directe prikkel om circulair te ontwerpen, hergebruik te faciliteren en hoogwaardige recycling mogelijk te maken. FME benadrukt dat UPV alleen effectief is als bedrijven ook handelingsperspectief krijgen: duidelijke kaders, eerlijke verdeling van verantwoordelijkheden in de keten en ondersteuning bij de transitie naar circulaire businessmodellen. UPV moet niet alleen sturen op aansprakelijkheid, maar ook op samenwerking, innovatie en waarde creatie. Het is voor een goedwerkende UPV wel noodzakelijk dat bedrijven niet worden tegengehouden producten circulair te ontwerpen of repareren omdat zij worden verplicht een recyclingpercentage te halen.

Promoot gebruik secundaire grondstoffen

Technologische ontwikkelingen kunnen ervoor zorgen dat producten die op dit moment gekwalificeerd worden als afval een secundaire grondstof worden⁶. Door primaire grondstoffen waar mogelijk te vervangen door hoogwaardige, gerecyclede materialen kunnen bedrijven hun CO₂-uitstoot aanzienlijk verminderen⁷. Het versimpelen van beleid en het verbeteren van onduidelijke regels rondom de import van secundaire grondstoffen zal de circulaire economie in Nederland versnellen. Dit vraagt om heldere definities, betere dataverzameling en inzicht in het gebruik van recyclaat, zodat bedrijven gericht kunnen investeren in circulaire productieketens. Daarnaast is samenwerking binnen de keten essentieel, zodat ontwerpers, producenten en afnemers gezamenlijk de markt voor secundaire grondstoffen versterken. FME pleit daarom voor gerichte investeringen en beleid om afzetmarkten voor secundaire grondstoffen stimuleren, de overheid kan hier als 'launching customer' zelf een prominente rol nemen.

Vergroot de vraag naar circulaire producten

Het is belangrijk dat er een grotere markt ontstaat voor circulaire producten. Het is daarom belangrijk om consumenten en bedrijven beter te bereiken met financiële middelen uit bestaande subsidies⁸ zoals DEI+, EKKO en MIA/Vamil. De rijksoverheid kan zelf ook een belangrijke launching customer zijn om circulaire productie meer schaal te geven. FME pleit voor het beter uitvoeren van het inkoopproces volgens bestaande regels en de MVI-criteria door (semi) overheden, voor meer toezicht en transparantie op dit proces⁹. Dit stimuleert

⁶ Secundaire grondstoffen zijn gerecyclede materialen die primaire grondstoffen vervangen, waarbij eigenschappen gelijk blijven en milieudruk lager is.

⁷ <https://www.pbl.nl/en/publications/environmental-impacts-of-extraction-and-processing-of-raw-materials-for-the-energy-transition>

⁸ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/circulaire-economie/financiële-steun-bij-circulaire-projecten>

⁹ <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen/beleid-en-uitvoering-mvi>

investeringen in circulaire productieketens en innovatie door een robuuste afzetmarkt te creëren.

Realiseer een Europees gelijke circulaire economie

Tot slot is de circulaire transitie is alleen mogelijk met een internationaal gelijk speelveld en duidelijke richtlijnen vanuit de EU. Door dit in Europees verband vast te stellen ontstaat er in de hele Unie een gelijk speelveld aan de aanbod kant van circulaire producten en worden koplopers zoals in Nederland beloond met een voorspong. Productie en recycling van metalen vinden plaats in hetzelfde bedrijf en daarom is een staalindustrie op basis van betaalbare en duurzame energie van cruciaal belang. Anders is het immers niet mogelijk om de metaalkringloop in Nederland of Noordwest-Europa te sluiten en worden we afhankelijk van andere landen. Op dit moment zijn de energieprijzen in Nederland voor energie-intensieve bedrijven te hoog om te kunnen concurreren met bedrijven in Europese buurlanden, die tot 3x minder betalen voor hun elektriciteit¹⁰. FME pleit daarom dat Nederland inzet op een duurzame energie-intensieve sector die de materialen kringloop kan sluiten en opereert binnen een financieel gelijk speelveld. Dat betekent een goede integratie van klimaat- en circulair beleid.

Bronnen:

[Verkenning Brede Welvaart – circulaire economie, gedrag en beleid](#)

[IOPEU Monitoring](#)

[Beleid en uitvoering MVI](#)

[Gas and electricity market reports](#)

[Financiële steun bij circulaire projecten](#)

[Environmental impacts of extraction and processing of raw materials for the energy transition](#)

[Bijdrage circulaire economie aan de klimaatopgave](#)

[CO2-reductie van circulaire maatregelen](#)

¹⁰ https://energy.ec.europa.eu/data-and-analysis/market-analysis_en